ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΛΑΣΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλιππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΩΣΗ, Καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς ἐν Ἀρσακείῳ κλπ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Πρώην διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου.

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ ΔΡ. 6. ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗΙ ΦΡ. ΧΡΥΣΑ 7

Ἀριθ. 19 **Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Δεκεμβρίου** **1892.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. Ἀναμνήσεις ὑπὸ Βλασίου Γ. Σκορδέλη.—Τίνες αἱ ἰδιότητες τοῦ καλοῦ δημοδιδασκάλου ;— Ἡ φαιδρότης ἐν τῷ σχολείῳ ὑπὸ L. Heurtefeu διευθυντρίας διδασκαλείου ἐν Γαλλίᾳ.—Παρεκτροπαὶ ἐν τῇ διοικήσει τῶν δημοδιδασκάλων.—Σύμμικτα.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΥΠΟ

ΒΛΑΣΙΟΥ Γ. ΣΚΟΡΔΕΛΗ

Δὲν εἶναι πολὺς καιρός. Μόλις παρῆλθον 10—15 ἔτη· πόση ὅμως ἀνέλπιστος ἐπὶ τὰ χείρω μεταβολὴ ἐν οὕτω βραχεῖ χρόνου διαστήματι ! Τότε θεῖος ζῆλος, ἱερὸς ἐνθουσιασμὸς ἐνέπνεε πλείστους καθηγητάς, διδασκάλους, λογίους. Πάντες οὗτοι εἶχον κατανόησῃ ὅτι ἔπρεπε νέα νὰ χαραχθῇ ὁδός, νέον ν' ἀνοιχθῇ στάδιον εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν. Ἔβλεπον ὅτι ἔπλεον ἐντὸς στασίμων ὑδάτων, ὅτι ἀνέπνεον μεμολυσμένον ἀέρα· ἔπρεπεν, ἦτο ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ τέλματος, νὰ ἐξαγάγωσι τὴν παίδευσιν τοῦ λαοῦ ἐκ τοῦ νεκροταφείου, διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ ζωογόνον ἀέρα, νὰ ὑγιάνῃ, νὰ ἐνισχυθῇ, νὰ θρέψῃ πνευματικῶς τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα ἀπεκτηνοῦντο ὑπὸ σύστημα νοοκτόνον. Τὸν νέον τοῦτον ἐνθουσιασμὸν ὑπέκαιε καὶ ἀνεζωπύρει ὁ ἑλληνικὸς διδασκαλικὸς σύλλογος. Συζητήσεις μακραί, πεισματώδεις, γινόμεναι ὅμως ἐν πνεύματι συμπνοίας καὶ ἀποβλέπουσαι εἰς ἕνα ὑψηλὸν σκοπόν, εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ὀρθοῦ, τοῦ συμφέροντος εἰς τὴν ἀληθῆ παίδευσιν τοῦ ἑλ. λαοῦ, διεξήγοντο τρὶς καὶ τετράκις τῆς ἑβδομάδος ἐπὶ ὥρας μακράς. Προλήψεις παλαιαί, γνῶμαι ἐσφαλμέναι ἔπρεπε νὰ καταπολεμηθῶσι καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ διὰ τῆς ἐρεύνης καὶ τοῦ λόγου ἡ ἀλήθεια, ἥτις ὅσον ἁπλῆ εἶναι, τόσον πολλάκις καλύπτεται ὑπὸ παχέα στρώματα πλάνης, ἀγνοίας, ἀμαθείας, στρεβλῶν ἰδεῶν. Καὶ ὁλονὲν τὸ σκότος διελύετο καὶ ἀκτῖνες φωτὸς διεχέοντο προαγγέλλουσαι νίκην καὶ θρίαμβον νέων ἀρχῶν προόδου πνευματικῆς καὶ ἐθνικῆς μορφώσεως. Ἡ κίνησις αὕτη ἐξόχως τιμᾷ τὸν τμηματάρχην τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· διότι ὄχι μόνον μέγιστον ἐνδιαφέρον ὑπὲρ αὐτῆς ἐδείκνυεν, ἀλλὰ καὶ ὤθησιν καὶ ἐνθάρρυνσιν ἔδιδεν εἰς αὐτήν, μεταδίδων ἐπιτηδείως[1] τὸ διαφέρον καὶ εἰς τοὺς τότε ὑπουργοὺς τῆς παιδείας.

Καρπὸς δὲ τῶν εὐγενῶν τούτων πνευματικῶν ἀγώνων καὶ τρόπαιον νίκης ἦτο ἡ ἵδρυσις τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου, ὕστερον τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ μετὰ ταῦτα τῶν δύο ἄλλων.

Καὶ ἤρχισαν τὰ νέα διδασκαλεῖα νὰ ἐργάζωνται μὲ ζῆλον, μὲ ἐνθουσιασμόν, μὲ πᾶσαν αὐταπάρνησιν. Καθηγηταὶ καὶ μαθηταὶ εἶχον τὴν συνείδησιν, ὅτι ἡ ἐργασία των ἀφορᾷ πρὸς ὑψηλὸν σκοπόν, ὅπως παρασκευασθῶσι διδάσκαλοι, ἱκανοὶ νὰ ἀνυψώσωσι τὰ τέκνα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅπως προετοιμάσωσι πολίτας, οἵτινες θὰ ἀναγεννήσωσι καὶ θὰ ἀνυψώσωσι τὴν πατρίδα των δι' ἐργασίας καὶ δι' ἀρετῶν ἀξίων μὲν τῆς προγονικῆς δόξης, ἐφαμίλλων δὲ τῶν νῦν

1) Σ. Ε. Τμηματάρχης τότε ἦτο ὁ κ. Δ. Πετρίδης, ὁ παυθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Χ. Τρικούπη καὶ ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Λάμπρου

μεγάλων ἐθνῶν, μεγάλων ὄχι διὰ τὸν ὄγκον τοῦ πλήθους ἀλλὰ διὰ τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρετάς. Ἡ *νέα μέθοδος*, ὡς ἐλέγετο, ἦτο ἰδέα τις ἱερά, ἐνέπνεε σεβασμὸν καὶ ἀγάπην. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀμαθὴς ἀλλ' ὀρθόφρων πάντοτε λαὸς τὴν ἀπεδέχετο μετὰ στοργῆς. Οἱ δήμαρχοι ἐζήτουν παρὰ τοῦ ὑπουργείου διδασκάλους τῆς *νέας μεθόδου*.

Ἀληθῶς δὲ οἱ εἰσηγηταὶ τοῦ νέου συστήματος τῆς παιδαγωγίας καὶ διδασκαλίας ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς· διότι εἰσήγαγον τὸ κράτιστον καὶ ἑλληνικώτατον σύστημα. Νομίζει τις ὅτι ἐμυήθησαν τὸ σύστημα παρά τινι σχολῇ, ἐν ᾗ ἐδίδασκον Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης Ἐν τῇ βαθυσόφῳ Γερμανίᾳ ἔμαθον τὴν ἁπλουστάτην ταύτην διδασκαλίαν, ὅτι «κάλλιστα ἀναγνώσματα διὰ τὴν νεότητα εἶναι οἱ ἡρωϊκοὶ χρόνοι τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τὰ ἀθάνατα ἔπη τοῦ Ὁμήρου καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Ἡροδότου». Δύνανται τῷ ὄντι νὰ ὑπάρξωσιν ἀναγνώσματα μορφωτικώτερα τούτων; Ταῦτα λοιπὸν εἰσήχθησαν εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ ἑλ. λαοῦ, καὶ ἐντὸς τριῶν, τεσσάρων ἐτῶν δὲν ὑπῆρχε καλύβη ἑλληνικὴ ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ τῶν κοιλάδων τῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾗ δὲν ἀνεγινώσκοντο τὴν ἑσπέραν ὑπὸ τῶν μικρῶν ἑλληνοπαίδων οἱ ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους, τὰ παθήματα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τὰ μεγαλουργήματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης, καὶ ἔφευγον προτροπάδην ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος τὰ ἀνάλατα μωρολογήματα, μὲ τὰ ὁποῖα *ἐτάγιζον* τοὺς ἀθώους ἑλληνόπαιδας ἐν τοῖς *ἀλληλοδιδακτικοῖς* σχολείοις, καὶ ἐδιώχθη ἡ νοσκτόνος ἐργασία τῆς ἀποστηθίσεως καὶ τῆς ἄνευ οὐδεμιᾶς νοήσεως μονοτόνου ἀναγνώσεως.

Σὺν τούτοις δὲ ἄλλη κίνησις πνευματική, ἐξέγερσις τοῦ παρατηρητικοῦ, ἐξέγερσις τῆς αὐτενεργείας, ἐξέγερσις ἐνδιαφέροντος πολυμεροῦς. Καὶ ἤρχισέ τις νὰ βλέπῃ τότε παῖδας ἀγροτῶν συνοδευομένους ὑπὸ τῶν διδασκάλων των εἰς ἐκδρομὰς καὶ συλλέγοντας ἄνθη, φύλλα, κογχύλια, καὶ ἐρωτῶντας διὰ νὰ μανθάνωσι καὶ ᾄδοντας ᾄσματα ἐθνικά, ἐμπνέοντα φρόνημα καὶ προτρέποντα εἰς ἐργασίαν, εἰς θαυμασμὸν τῆς φύσεως. Οἱ διδάσκαλοι συναντώμενοι ἢ ἀλληλογραφοῦντες συνεζήτουν περὶ καταλληλοτέρων διδακτικῶν μεθόδων. Μαθηταὶ 7—8 ἐτῶν ἐφιλοτιμοῦντο τίς νὰ ἀποστηθίσῃ περισσότερα ποιημάτια, τίς νὰ ἀφηγηθῇ ἔνδοξόν τινα ἱστορίαν, τίς νὰ δείξῃ ἰχνογράφημά τι ἢ τί; νὰ ἐπιδείξῃ μεγαλειτέραν δεξιότητα ἐν τῇ γυμναστικῇ. Ζηλευτὴ ἦτο ἡ βραχεῖα ἐκείνη χρονικὴ περίοδος, τὴν ὁποίαν ὅμως βάσκανος δαίμων ταχέως διέκοψε!

Ἡ τάσις αὕτη πρὸς ἀνακαίνισιν καὶ πρόοδον τῆς πνευματικῆς δράσεως, ἡ μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ζήλου ἀρξαμένη ἐδόθη ὑπὸ τῶν διδασκάλων, ἀδιάφορον ἂν ὑπὸ πολλῶν ἢ ὑπ' ὀλίγων· Αἱ δὲ κυβερνήσεις τῶν ἐτῶν ἐκείνων (1877—82) τὴν υἱοθέτησαν καὶ ἔδοσαν τὴν ὑποστήριξίν των ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις. Ἐὰν καὶ ἔπειτα ἐφεξῆς ὑπεστηρίζετο καὶ ὑπεθάλπετο ἡ αὐτὴ τάσις καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἡ δημοτικὴ παίδευσις ἐν Ἑλλάδι δὲν θὰ εἶχεν εἰς πολλὰ νὰ φθονῇ τὴν δημοτικὴν παίδευσιν οὐδεμιᾶς χώρας ἐκ τῶν μάλιστα προηγμένων εἰς αὐτήν. Ἡ ταχεῖα δὲ αὕτη εὐδοκίμησις εἵλκυσεν ἀμέσως τὴν προσοχὴν πάντων πρὸς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ὁ διδάσκαλος ἤρχισε ν' ἀνακτᾷ τὸ παλαιὸν γόητρόν του καὶ νὰ ἐπισπᾶται τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς κοινωνίας, ἡ θέσις του ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις οὐσιωδῶς ἐβελτιώθη καὶ οἱ μᾶλλον δὲ αὐθαίρετοι ἠσχύνοντο νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς διδασκάλους ὡς πρὸς τοὺς ἐσχάτους ὑπηρέτας. Τὰ γεγονότα δὲ ταῦτα ἐν ἔργοις ἐβεβαίουν ὅτι ἡ βελτίωσις τῆς θέσεως τῶν δημοσίων λειτουργῶν, εἴτε διδάσκαλοι εἴτε ἱερεῖς εἴτε δικασταὶ εἶναι οὗτοι, ἐξαρτᾶται πρωτίστως ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων, ἐκ τῆς βελτιώσεως ἑαυτῶν, ἐκ τοῦ πρὸς ἑαυτοὺς σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐσυνειδήτου ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος. Ὁ μὴ προσέχων καὶ μὴ ἀφοσιούμενος εἰς τὸ ἔργον του, ἀλλὰ προσκολλώμενος εἰς τὴν πολιτικήν, δηλ. εἰς πρόσωπα, ἃς μὴ περιμένῃ νὰ τὸν σεβασθῶσιν οἱ ἄλλοι. Ἡ πολιτικὴ σήμερον ποδοπατεῖ τὸν ἕνα, αὔριον τὸν ἄλλον, καὶ οὕτω θὰ εὑρεθῶσι πάντες ποδοπατημένοι ἐν τῷ βορβόρῳ τῶν παθῶν καὶ τῇ συγκρούσει ἀλλοτρίων συμφερόντων.

Οὕτω τὰ θεμέλια ὑγιοῦς μεταρρυθμίσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐβλήθησαν τότε. Τὸ ἔργον ἔπρεπε νὰ συμπληρωθῇ βαθμηδὸν μὲν ἀλλὰ ταχέως. Ἀλλ' ὅμως δυστυχῶς ὄχι μόνον ἡ συμπλήρωσις δὲν ἐπεδιώχθη μετὰ τῆς αὐτῆς προνοίας καὶ σπουδαιότητος, ἀλλὰ ἐλεηθότως ἄφινον ὑπὸ χαλαρότητος ἢ ἐπιπολαιότητος νὰ καταρρέωσι λίθοι τινὲς ἔνθεν κακεῖθεν ἐξ αὐτῶν τῶν τεθέντων θεμελίων. Παρημελήθησαν πρὸ πάντων ἐκεῖναι αἱ συμπληρώσεις, αἵτινες ἀφ' ἑνὸς μὲν θὰ ἐξησφάλιζον τὴν διαρκῆ ἐφαρμογὴν ἐπιστημονικοῦ συστήματος ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας κατὰ τὰς τεθείσας ὑγιεῖς ἀρχάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ προεφύλαττον καὶ θὰ ἔσῳζον τὸν διδάσκαλον ἀπὸ πάσης ἐπιβλαβοῦς εἰς τὴν εὐδόκιμον πρόοδον τῆς

δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπηρείας καὶ ἐπεμβάσεως ἀλλοτρίων στοιχείων καὶ ἐπιρροῶν. Δὲν ἠθέλησαν νὰ εἰσαγάγωσι τὸν θεσμὸν σοβαρᾶς διαρκοῦς *Ἐπιθεωρήσεως* καὶ σπουδαίου *ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου*. Ἡ ἔλλειψις τῶν δύο τούτων θεσμῶν, τόσον ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων πρὸς διατήρησιν τοῦ κτηθέντος καλοῦ καὶ πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς βελτιώσεως, ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν αὐλὴν τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσώρμησαν ὁρμητικοὶ θολοὶ χείμαρροι ἀπειλοῦντες νὰ καταστρέψωσι πᾶν ἴχνος τοῦ μόλις θεμελιωθέντος οἰκοδομήματος τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως.

Εἴθε νὰ εὑρεθῇ φιλόπατρις καὶ φιλόλαος ὑπουργὸς τῆς παιδείας, ὅστις ν' ἀνακόψῃ τὸ ἔργον τῆς παντελοῦς καταστροφῆς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, νὰ ἐπαναφέρῃ δὲ αὐτὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, ἥτις εἶναι ἡ ἀληθὴς καὶ ἀσφαλὴς πρόοδος τοῦ λαοῦ. Τοιαύτη εὐγενὴς ἐργασία δὲν ἀπαιτεῖ τόσα χρήματα, ὥστε ν' ἀναβάλλεται διὰ λόγους δῆθεν οἰκονομίας.

Ἡ δημοτικὴ ἡμῶν παίδευσις κατέχει ἤδη πλεῖστα ὑγιᾶ στοιχεῖα, ὅπως βαδίσῃ πρὸς τὰ πρόσω. Οἱ ὀρθῶς ἐν τοῖς διδασκαλείοις μορφωθέντες νέοι δημοδιδάσκαλοι ὀργῶσι πρὸς ἐργασίαν δυναμένην ν' ἀνυψώσῃ τὸν λαόν, οὗ εἶναι διδάσκαλοι καὶ ὁδηγοί, μελαγχολικῶς δὲ καὶ ἐν ἀπογνώσει ἐξίστανται, ἄλλα ἐνωτισθέντες ἐν τοῖς διδασκαλείοις καὶ ἄλλα βλέποντες ἐν τῇ πραγματικότητι. Καλὴ θέλησις καὶ κρίσις ὀρθὴ δύνανται να ἐπιφέρωσι ταχίστα σωτήριον μεταβολήν.

ΤΙΝΕΣ ΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ;

Ἐπειδὴ ὁ δημοδιδάσκαλος δὲν πρόκειται μόνον νὰ διδάξῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναθρέψῃ καὶ ὄχι μόνον ἕνα μαθητήν, ἀλλὰ πολλοὺς συγχρόνως, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃ προσόντα τινά, ὧν τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἑξῆς·

α) νὰ εἶναι ἀνὴρ εὐϋπόληπτος καὶ διὰ τὴν παιδείαν του καὶ διὰ τὴν ἀρετήν του. Ἡ ἀγαθὴ ὑπόληψις, ὁ σεβασμὸς δὲν ἐπιβάλλεται δι' ἐξαναγκαστικῶν μέτρων, ἀλλὰ γεννᾶται αὐθορμήτως, ὅπου ἐμφανισθῇ ὑπεροχὴ πνεύματος, μαλιστα δὲ χαρακτὴρ ἠθικός. Συντελοῦσι δὲ εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἀγαθῆς ὑπολήψεως καὶ ἐξωτερικά τινα μέσα, οἷον γένος καλόν, πλοῦτος, καλὴ ἐνδυμασία, ἀνάστημα καλόν, ἐκφραστικὸν πρόσωπον, φωνὴ εὔηχος καὶ ἰσχυρὰ κτλ. Ἀλλ' ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ ἐσωτερικὴ ἀξία, ἐκεῖ τὰ ἐξωτερικὰ ταῦτα μέσα μόνα ἀδυνατοῦσι νὰ διατηρήσωσι ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸν σεβασμὸν καὶ τὸ κῦρος τοῦ διδασκάλου. Καὶ ἡ παροιμία τοῦ λαοῦ ὀρθῶς λέγει ὅτι τὸν ἄνθρωπον δεχόμεθα κατὰ τὸ ἔνδυμα καὶ τὸν προπέμπομεν κατὰ τὴν γνῶσιν. Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται ὡς καθῆκον εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ μὴ λέγῃ ἢ πράττῃ τι, ὅπερ δύναται νὰ κλονίσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπόληψιν τῶν μαθητῶν καὶ τῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ διδασκάλου δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἠμελημένον. Καὶ ἡ ἐνδυμασία του πρέπει νὰ εἶναι καθαρά, ἁρμόζουσα εἰς σοβαρὸν ἄνθρωπον, οἷος πρέπει νὰ εἶναι ὁ διδάσκαλος καὶ ἡ κόμη του λείως ἐκτενισμένη καὶ τὰ ὑποδήματά του σῶα καὶ καθαρά. Καλὸν δὲ εἶναι νὰ ξυρίζωνται οἱ διδάσκαλοι, καὶ νὰ μὴ ἀρέσκωνται εἰς τὴν πωγωνοτροφίαν, ἥτις ἀπαιτεῖ ἰδιαιτέραν ὅλως ἐπιμέλειαν. Τοῦτο δύνανται νὰ ποιῶσι μόνοι προμηθευόμενοι ξυράφια, ἃ ἀντὶ ὀλίγων χρημάτων δύνανται νὰ ἀγοράσωσι· Ὅταν δὲ λέγωμεν ὅτι ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἐπιμελῆται ἑαυτοῦ καὶ ἐξωτερικῶς, δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι πρέπει ὡς πρὸς τοῦτο νὰ στρέψῃ ἀποκλειστικῶς τὴν προσοχήν του καὶ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος τοῦ συρμοῦ μὲ τὰ γάντιά του, μὲ τὸ μπαστουνάκι του, μὲ τὰ μυρέλαιά του, μὲ τὸν ἀνωρθωμένον θυσανωτὸν μύστακά του καὶ τὰ τοιαῦτα, ἃ δύνανται κάλλιστα νὰ μειώσουν τὴν πρὸς τὸν διδάσκαλον ὑπόληψιν τῆς κοινωνίας, εἰς τὰ ὄμματα τῆς ὁποίας παρίσταται τοιοῦτος διδάσκαλος λίαν μάταιος. Καὶ ἀπὸ τὴν μίαν ἀκρότητα καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην πρέπει νὰ εἶναι προφυλαγμένοι οἱ διδάσκαλοι, ὑπ' ὄψιν των ἔχοντες πάντοτε νὰ κάμνωσι ἐκ πρώτης ὄψεως καλὴν ἐντύπωσιν ἀνθρώπων σπουδαίων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς τρόπους πρέπει νὰ δίδωσι τὸ παράδειγμα λεπτῆς συμπεριφορᾶς. Πολλοὶ διδάσκαλοι δὲν προσέχουν εἰς τοῦτο καὶ μετὰ χωρικῶν ζῶντες ἀποχωρικοῦνται καὶ αὐτοί. Διὰ τοῦτο πρέπει πᾶς διδάσκαλος νὰ ἔχῃ τὸ μανδύλλιόν του, ἵνα ἀπομύττεται, δὲν ἐπιτρέπεται δὲ νὰ ἀπομύττεται διὰ τῶν δακτύλων οὐδὲ νὰ πτύῃ ἐν τῷ σχολείῳ ἢ ἐν τῇ οἰκίᾳ χαμαὶ ὅπου τύχῃ, νὰ ἐπιμένῃ δὲ ὅπως καὶ οἱ μαθηταὶ ἀπαλλαγῶσι τοῦ σικχαμερωτάτου τρόπου τῆς ἀπομύξεως διὰ τῶν δακτύλων ὡς καὶ τῆς ἀποχρέμψεως. Ἔπειτα ποτὲ δὲν πρέπει ὁ διδα-

σκαλος ἐν τῷ σχολείῳ νὰ παρουσιάζεται ἀνυπόδητος ἢ μὲ παντούφλας ἢ μὲ τὴνρόμπαν του,νὰ λούεται δὲ καθ' ἑβδομάδα καὶ νὰ πλύνῃ συχνάκις τοὺς πόδας του, μάλιστα δὲ ἐκεῖνοι, οἵτινες φύσει ἐκκρίνουν ἱδρῶτας πολλούς. Καὶ τὰ ἀσπρόρρουχα τοῦ διδασκάλου πρέπει νὰ εἶναι καθαρά, δι' ὃ πρέπει συχνὰ νὰ γίνεται αὐτῶν ἀλλαγή. Ἠμπορεῖ νὰ μὴ εἶναι κολλαρισμένα, καθαρὰ ὅμως πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ εἶναι. Ὡσαύτως καὶ τὰ ἐνδύματα δὲν πρέπει νὰ εἶναι ξεσχισμένα ἢ λιγδωμένα. Οἱ Γερμανοὶ δημοδιδάσκαλοι μεταχειρίζονται ἐν τῷ σχολείῳ ἴδιον ἐπανωφόρι ἐν τῇ ἐργασίᾳ των, ἓν παλαιόν των φόρεμα, καὶ ὅταν τελειώσῃ ἡ ἐργασία των φοροῦσι τὸ καλόν των φόρεμα καὶ παρουσιάζονται εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ κατὰ τὰ φορέματα ἄνθρωποι σεβαστοί, οἷοι πρέπει νὰ εἶναι ὅλοι οἱ διδάσκαλοι. Εἰς τὸν λαὸν πρέπει νὰ μεταδώσωμεν καλὰς συνηθείας, ὅπερ γίνεται βεβαίως καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος, καὶ τοῦτο εἶναι μάλιστα ἰσχυρότερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον τῆς διδασκαλίας.

Πολλοὶ διδάσκαλοι νομίζουσιν ὅτι οἱ μικροὶ μαθηταὶ εἶναι ἁπλοῖ καὶ εὔκολα ἠμπορεῖ τις νὰ τοὺς γελάσῃ. Οὐδὲν τούτου πλημμελέστερον. Σήμερον πάντες καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι εἶναι πονηροὶ καὶ σχολιάζουν καὶ τὸ παραμικρὸν τοῦ διδασκάλου διάβημα. Διὰ τοῦτο ἀπαιτεῖται προσοχὴ εἰς ὅλα, ἵνα τὸ διδασκαλικὸν ἀξίωμα τιμᾶται παρὰ τῆς κοινωνίας.

Διευθυντής ποτε Διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις ἐκ τῶν σπουδαίων θεωρουμένων ὥρας τινὰς καθ' ἃς ὤφειλε νὰ διδάσκῃ ὡρισμένα μαθήματα ἐν τῷ δημοσίῳ σχολείῳ, διέθεσε καταχρηστικῶς εἰς ἰδιωτικὴν διδασκαλίαν, ἵνα λαμβάνῃ ἐπιμίσθιον. Τοῦτο ἐξευτέλισεν αὐτὸν ἐνώπιον τῶν μαθητῶν καὶτῆς κοινωνίας. —Δημοδιδάσκαλος ἔν τινι χωρίῳ τῆς Θεσσαλίας ἀντήλλασσε μίαν κόλλαν ἢ μίαν πένναν πρὸς ἓν αὐγὸν ὅπερ ὤφειλον νὰ φέρωσιν οἱ μαθηταί.Τοῦτο παρὰ τῶν γονέων ἐθεωρήθη αἰσχροκέρδεια. — Ὡσαύτως πολλοὶ διδάσκαλοι πωλοῦσιν εἰς τοὺς μαθητάς των βιβλία μὲ ὑπερτίμησιν, ὅπερ σφόδρα σχολιάζεται παρὰ τῶν γονέων πρὸς βλάβην τῆς ὑπολήψεως τοῦ διδασκάλου.—Διδάσκαλος ἐν Γορτυνίᾳ περιεφέρετο κατὰ τὴν ἀγορὰν πόλεώς τινος κωμάζων μετὰ μουσικῶν ὀργάνων πρὸς ἔκπληξιν μεγάλην τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες δικαίως ἀπαιτοῦσι περὶ τῶν διδασκάλων καὶ ἱερέων σωφροσύνην.—Οἱ πλεῖστοι τῶν δημοδιδασκάλων δὲν προμελετῶσι τί θὰ διδάξωσι καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν καταστρέφει τὸν χρόνον καὶ καταπονεῖ τοὺς μαθητάς. Καὶ τοῦτο συντελεῖ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ὑπολήψεως τοῦ διδασκάλου. — Τὸ κῦρος τοῦ διδασκάλου κλονίζουν καὶ αἱ βάρβαροι καὶ ἄσπλαγχνοι τιμωρίαι τῶν μαθητῶν, τὰ ῥαπίσματα αὐτῶν τὰ φοβερά, τὰ τραβήγματα τῶν μαλλιῶν, οἱ ῥαβδισμοὶ οἱ ἀνηλεεῖς, αἱ κλωτσιαῖς, αἱ πυγμαὶ καὶ τὰ τοιαῦτα,ἃ χαρακτηρίζουν τὸν διδάσκαλον ὡς λίαν χυδαῖον ἄνθρωπον. Ἀπὸ ὅλα ταῦτα πρέπει νὰ εἶναι ὁ καλὸς διδάσκαλος προφυλαγμένος. Τὸ σχολεῖον εἶναι ὁ ἅγιος τόπος,ἔνθα πρέπει νὰ τελειοποιοῦνται οἱ ἄνθρωποι, ὄχι νὰ τελειώνουν. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατάστασις αὐτὴ τοῦ σχολείου συντελεῖ εἰς τὴν ὑπόληψιν τοῦ διδασκάλου. Διδάσκαλος ὁ ἀνεχόμενος νὰ διδάσκῃ ἐν σχολείῳ πλήρει ἀκαθαρσιῶν δὲν εἶναι ἄνθρωπος μορφωμένος. Διότι ὁ μορφωμένος ἄνθρωπος θέλει πανταχοῦ νὰ εὑρίσκῃ τάξιν, καθαριότητα καὶ ἂν δὲν ὑπάρχῃ, δημιουργεῖ αὐτὸς αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατάστασις τῶν μαθητῶν ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη συντελεῖ εἰς τὴν ἀνύψωσιν ἢ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ κύρους τοῦ διδασκάλου. Ἂν ὀρθὴ ἀνατροφὴ εἶναι ἡ καλὴ ψυχικὴ διάπλασις τῶν μαθητῶν, τότε αὕτη κατ' ἀνάγκην θὰ ἐκδηλοῦται καὶ εἰς τοὺς τρόπους καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς πράξεις τῶν μαθητῶν καὶ ἐκ πάντων τούτων δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ περὶ τοῦ πνεύματος τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἀξίας τοῦ διδασκάλου. (ἀκολουθεῖ).

Η ΦΑΙΔΡΟΤΗΣ ΕΝ ΤΩι ΣΧΟΛΕΙΩι

ΥΠΟ

L. HEURTEFEU

Διευθυντρίας Διδασκαλείου ἐν Γαλλίᾳ.

Ὡς δεικνύει καὶ ἡ ἐπικεφαλὶς τῆς μελέτης ταύτης, δὲν σκοποῦμεν νὰ κάμωμεν ἐνταῦθα λόγον περὶ τῆς φαιδρότητος ἐν γένει καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς ἀποτελεσμάτων ἐν ταῖς διαφόροις βιωτικαῖς περιστάσεσιν, ἀλλὰ μόνον νὰ ὑπομνήσωμεν τὴν παιδαγωγικὴν αὐτῆς ἐν τῷ σχολείῳ ἐπενέργειαν. Δὲν σκοποῦμεν δὲ νὰ διδάξωμεν νέα πράγματα εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, ἀλλὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν ἀληθείας, ἃς πάντες αἰσθάνονται.

Τὸ φαιδρὸν ἦθος εἶναι μυστηριώδης δύναμις, ἥτις ἀνοίγει καὶ ἰσχυροποιεῖ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τῶν παίδων. Γνωστὸν ὅτι, ὅπως ἡ λύπη καταβλίβει τὴν ψυχήν, οὕτω καὶ ἡ χαρὰ αὐξάνει τὴν ζωηρότητα καὶ τὴν εὐαισθησίαν αὐτῆς,ἀπαραλλάκτως ὅπως ὁ καλὸς οἶνος ἐξεγείρει καὶ ζωογονεῖ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις Ἡ χαρὰ ἔχει ἐπὶ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, οἵαν ἐπίδρασιν ἔχουσι ἐπὶ τοῦ σώματος τὸ φῶς, ἡ θερμότης καὶ ὁ καθαρὸς ἀὴρ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἐξόχως *δύναμις παιδαγωγοῦσα*. Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ φαιδρὸν ἦθος ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ἐξέχει πάσης χαρμοσύνου τῆς ψυχῆς καταστάσεως, ὅπως ἀντιθέτως ἡ ἀθυμία καὶ ἡ ἀνία τῶν περιστοιχούντων ἡμᾶς καὶ ἰδίως τῶν ἐφ' ἡμᾶς ἐπιδρώντων μᾶς μελαγχολεῖ, μᾶς καταβλίβει, μᾶς παγώνῃ τέλος.

Κατὰ ταῦτα, φίλοι διδάσκαλοι, μετὰ τὸν ἐξωραϊσμὸν καὶ τὴν ἐξυγίανσιν τῆς αἰθούσης μας διὰ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ καθαροῦ ἀέρος, τῆς τάξεως, τῆς καθαριότητος καὶ τῆς συμμετρίας, ἃς συμπληρώσωμεν τοὺς ὅρους τῆς εὐτυχοῦς ταύτης τοῦ σχολείου ἐπιδράσεως εἰσάγοντες εἰς αὐτὸ καὶ τὴν οὐράνιον ἐπιρροὴν τῆς φαιδρότητος, τῆς γελώσης ταύτης θ ότητος.Μακρὰν ἀφ'ἡμῶν ἡ σκέψις ὅτι οὕτω εἰσάγομεν εἰς τὸ σχολεῖον τὴν διασκέδασιν, τὴν ἐλαφρόνοιαν, τρόπους ἀνειμμένους καὶ φιλοπαίγμονας,ἢ φαιδρότητα ἐπίπλαστονμειδίαμα ἀπαύστως ἐπὶ τῶν χειλέων, στερεοτύπως καθήμενον, γλῶσσαν ἀπαύστως γελωτοποιὸν ἢ διηνθισμένην δι' ἐκφράσεων ἀτερποῦς τρυφερότητος! Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἡ αἴθουσα τῆς διδασκαλίας εἶναι τόπος καθηγιασμένος περικλείων ψυχάς· εἰσέλθωμεν εἰς αὐτὴν ὡς εἰς ἱερόν, μετὰ τῆς σοβαρότητος τῆς ἁρμοζούσης,εἰς ἔργον τοσοῦτο σπουδαῖον καὶ τοσοῦτον πλῆρες εὐθύνης, οἷον εἶναι τὸ διδασκαλικον. Ἡ σκέψις ὅμως αὕτη δὲν ἀποκλείει τὸ γαλήνιον τοῦ προσώπου, τὸν καταυγασμὸν τοῦ βλέμματος, τὴν εὐμένειαν τῶν τρόπων, τὴν φιλοφροσύνην τῆς γλώσσης, τὸ ἐγκάρδιον τῆς φωνῆς, τὴν προσήνειαν καθόλου. Ἡ εἴσοδός μας εἰς τὴν αἴθουσαν, εἰς τὸ μέσον τῶν μαθητῶν μας, ἃς ποιῇ ἐπὶ τῆς ψυχῆς των τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν, οἵαν ἐπὶ τῶν βλεμμάτων των ἡ ἐμφάνισις ἡδέως κεχρωματισμένης φωτεινῆς ἀκτῖνος· ἃς εἴμεθα καὶ ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα δι' ὅλου τοῦ ἐξωτερικοῦ μας ὁ ἥλιος τῶν καρδιῶν των.

Διδάσκαλός τις εἰσέρχεται τὴν πρωΐαν εἰς τὴν τάξιν του.....Ἔχει τὸ μέτωπον συνωφρυωμένον, τὸ βλέμμα σκληρόν, τὰ χείλη συνεσφιγμένα, τὴν λέξιν ξηρὰν καὶ βραχεῖαν, τὸ βῆμα σαλευόμενον. «Προσοχή! λέγουσι μεταξύ των οἱ μικροὶ πονηροὶ μαθηταί του, ἄσχημα θὰ πᾶμε σήμερα· αἱ τιμωρίαι καὶ τὰ μαλώματα θὰ πέσουν βροχή· δυστυχία εἰς ἐκεῖνον, ποῦ δὲν θὰ ἠξεύρῃ καλὰ τὰ μαθήματά του ἢ θὰ κάμῃ τὸ παραμικρὸν λάθος! πρέπει νὰ σταθῶμεν σοῦξα!» Καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν, δειλοὶ ἢ συνειδότες τὴν ἀτελῆ τῶν καθηκόντων προπαρασκευήν, ἀρχίζουσι νὰ ἀγωνιῶσι, ἄλλοι δέ, μᾶλλον τολμηροὶ καὶ φιλοπαίγμονες, θὰ παρακολουθῶσι φαιδρυνόμενοι τὰς ἐκδηλώσεις τὰς σχεδὸν πάντοτε καταγελάστους τῆς κακῆς ὄψεως καὶ δυσθυμίας τοῦ διδασκάλου· ἄλλοι δὲ προσέτι θὰ ἐπιζητήσωσι νὰ ἀνεύρωσι τὴν αἰτίαν, κάμνοντες τὰς μᾶλλον γελοίας καὶ ἐνίοτε τὰς μᾶλλον ἀλογίστους καὶ ἀτόπους ὑποθέσεις διὰ νὰ ἐξηγήσωσι τὰ καλύπτοντα τὸ μέτωπον τοῦ διδασκάλου νέφη Θαυμάσατε λοιπὸν τὴν ψυχολογικὴν αὐτὴν προπαρασκευὴν καὶ διάθεσιν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν καρδιῶν πρὸς διδασκαλίαν καὶ βελτίωσιν! Μετὰ στιγμῶν τινων πεφοβισμένην σιγήν, ἄρχεται πανταχόθεν, ἐν ἀρχῇ σιγαλά, θόρυβός τις ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξανόμενος, ὅστις παρέχει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀθυμίας καὶ ἀνίας τοῦ διδασκάλου. Ξηραὶ ἐπιπλήξεις, τιμωρίαι, δάκρυα, κραυγαὶ καὶ ἴσως καὶ ἀνταρσίαι εἶναι αἱ συνέπειαι·οἱ μαθηταὶ πάντες θὰ ὦσι τεταραγμένοι καὶ αἱ κεφαλαὶ των πλήρεις ἰδεῶν συνισταμένων εἰς πᾶν ἄλλο ἢ εἰς κτηθείσας ἐν τῷ σχολείῳ γνώσεις. Ἡ δὲ τραχύτης αὕτη τῶν σχέσεων καὶ ἡ ἀμοιβαία δυσμένεια θὰ κλείσωσι τὸ πνεῦμα καὶ τὴν θέλησιν τῶν μαθητῶν εἰς πᾶσαν διδακτικὴν ἐπίδρασιν

Δυνατὸν νῦν, διδάσκαλε, νὰ κάμῃς εὐγλώττους ὁμιλίας περὶ τῶν ἐλατωμάτων τῆς ἀπροσεξίας, τῆς ὀκνηρίας, τοῦ πείσματος, τῆς παρακοῆς κτλ. αἱ διδασκαλίαι σου δὲν θὰ εἰσδύσωσι εἰς τὰς καρδίας τῶν παίδων, διότι τὰς ἐπίκρανες καὶ τὰς ἔκλεισες Ἴσως θὰ κοπιάσῃς πολύ, θὰ ὁμιλήσῃς δυνατά,θὰ ἀρχίσῃς ἐκ νέου πυρετωδῶς τὰς ἀναπτύξεις, θὰ συγκινηθῇς, ἀλλ' εἰς μάτην δὲν θὰ ἐπιτύχῃς εὐτυχῆ ἀποτελέσματα. Ἡ ἰσχύς καὶ ἡ ἀγαθότης εἶναι τὸ μέσον τῆς ἐπιτυχίας· ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν σου μᾶς λέγει ὅτι οὐδεμίαν ἔχεις. Δὲν εἶσαι ἰσχυρός, ἀφ' οὗ δὲν ἔσχες τὴν δύναμιν νὰ περικλείσῃς ἐν ἑαυτῷ τὴν δυσμένειαν τῆς τύχης, τὴν ἀπάτην, τὴν λύπην, τὴν ὁποίαν ἔχεις δοκιμάσει! ἀφ' οὗ δὲν εἶσαι ἄρχων τοῦ ἑαυτοῦ σου, πῶς θὰ κυριαρχήσῃς ἐπὶ τῶν ἄλλων; Δὲν εἶσαι ἀγαθός, ἀφ'οὗ ἄφησες νὰ ἐκχειλίσῃ ἡ πικρία ἡ πληροῦσα τὴν καρδίαν σου, ἐπὶ τῶν ἀθώων

ἐκείνων ὄντων· ἔπασχες σὺ καὶ ἔκαμες καὶ τοὺς ἄλλους νὰ πάσχωσι.

Ἕτερος διδάσκαλος φθάνει ἐν τῷ μέσῳ τῶν μαθητῶν του ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τῆς ὥρας τῆς ἐνάρξεως. Τὸ πρόσωπόν του ἤρεμον δὲν ἐκδηλοῖ οὔτε ὀκνηρίαν οὔτε ἀνησυχίαν, τὸ μέτωπόν του γαλήνιον, τὸ βλέμμα του ἀγαθὸν καὶ εὐθὺ ἐξαγγέλλει τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν εἰλικρίνειαν, τὰ χείλη του ἐξαγγέλλουσι τὴν φιλοφροσύνην, ὁ τόνος τῆς φωνῆς του εἶναι γλυκύς, σοβαρὸς καὶ διηρθρωμένος. Τὰ παιδία αἰσθάνονται ἐκτεινομένην ἐπ' αὐτῶν μίαν δύναμιν πραεῖαν καὶ ἐξημερωτικήν· βυθίζουσι τὰ βλέμματά των εἰς τὰ τοῦ διδασκάλου καὶ αἰσθάνονται ἐν αὐτοῖς τόσην ἐνεργητικότητα, ὅσην καὶ ἀγαθότητα. Ἐπιλαμβάνονται τῆς ἐργασίας των ὑποτεταγμένα καὶ προσεκτικά. Προφανῶς οἱ μαθηταὶ τῆς τάξεως αὐτῆς θὰ εἶναι καλοὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Ἐὰν δέ τις ταραξίας θέλῃ νὰ θορυβήσῃ, δὲν θὰ εὕρῃ ἠχὼ παρὰ τοῖς συντρόφοις του· σοβαρὰ καὶ ἔντονός τις παρατήρησις θὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἀνυποτάκτους. Τὰ μαθήματα θὰ ὦσι καρποφόρα, ἀφ' ἑνὸς μέν, διότι τὰ πνεύματα πλήρη ἀγαθῆς θελήσεως θὰ εἶναι αὐτομάτως ἀνοικτὰ καὶ προσεκτικά, ἀφ' ἑτέρου δέ, διότι ὁ διαυγής, μεμετρημένος καὶ ἐγκρατὴς τοῦ διδασκάλου λόγος θὰ ἔχῃ τὸ δῶρον νὰ ἐμβαθύνῃ, νὰ διεισδύῃ καὶ νὰ θέλγῃ μάλιστα τὰς ψυχάς· διότι φέρει τὸ φῶς, καὶ τὸ φῶς εἶναι ἡ χαρὰ τοῦ πνεύματος. Οὔτε κραυγαί, οὔτε ψιθυρισμοί, οὔτε παρατεταμμέναι ἐπιπλήξεις, οὔτε ἀταξίαι. Ἐνταῦθα αἰσθάνεταί τις τὸ ἤρεμον τῆς εὐδαίμονος ἐργασίας.

Σιγᾷ ἐνίοτε ὁ διδάσκαλος διὰ νὰ ἀναπαύσῃ τὴν φωνήν του καὶ τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν του· τότε δὲν ἀκούει τις, εἰμὴ μόνον τὰς ἠρέμους ἀναπνοάς, τὸν τριγμὸν τῆς γραφίδος ἐπὶ τοῦ χάρτου, τὸν θροῦν τῆς στρεφομένης σελίδος ἢ τινα βόμβον ἐντόμου ἴσως. Ἂν κατὰ τήν στιγμὴν ταύτην ἡλιακή τις ἀκτὶς διεισδύσῃ εἰς τὴν τάξιν, ἂν κληματίδες προβάλωσι πρὸ τῶν παραθύρων, ἂν τὸ φαιδρὸν πτηνοῦ τινος ᾆσμα εὐφραίνῃ τοὺς μικροὺς μαθητάς μας, τότε εὑρίσκονται ὑπὸ τοὺς καλλιτέρους δυνατοὺς ὅρους πρὸς διδασκαλίαν καὶ ψυχικὴν διάπλασιν. Χωρὶς νὰ ἔχωσι συνείδησιν, ἡ ἰσχύς, ἡ ὡραιότης, ἡ ἀγαθότης τῶν περιστοιχούντων αὐτοὺς συγκινοῦσι τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των καὶ τὴν καθιστῶσι μᾶλλον ἐπιδεκτικὴν πρὸς διάπλασιν, ἀντίληψιν, ἀφομοίωσιν, ἀνατροφὴν καὶ ἀνάπτυξιν. — Πᾶν ὅ,τι προσπίπτει ἡμῖν, ὅταν διατελοῦμεν ἐν χαρᾷ, ἐνσαρκοῦται, οὕτως εἰπεῖν, εὐκόλως ἐν ἡμῖν· αἱ λέξεις καθίστανται ἐναργεῖς καὶ ζωγραφοῦνται καθαρῶς ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν· οἱ ἦχοι λαμβάνουσι τὰς μᾶλλον διαπεραστικὰς ὀξύτητας, καὶ αἱ ἰδέαι εἰσέρχονται καὶ κατατάσσονται οἱονεὶ αὐτομάτως ἐν τῷ νῷ ἡμῶν. Ἂν ἐξετάσωμεν ἡμᾶς αὐτούς, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εὐκολωτερον ἐμάθαμεν καὶ καλλίτερον ἐννοήσαμεν, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πλειότερον μᾶς ἐνετυπώθη ἢ βαθύτερον ἐνεχαράχθη ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν, τοῦτο εἰσῆλθεν εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν καθ' ἣν στιγμὴν διετέλει αὕτη ἐπὶ τῶν πτερύγων τῆς χαρᾶς. Καὶ ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ταύτην ἐπίδρασιν αἱ κακίαι τῆς ψυχῆς ἐλαττοῦνται καὶ σχεδὸν ἐξαφανίζονται, ἐνῷ ἀντιθέτως αἱ πρὸς τὰ μεγάλα τάσεις αὐτῆς καθίστανται ἐνεργητικώτεραι.

Ὁ φαιδρὸς οὗτος διδάσκαλος, χωρὶς νὰ γελᾷ ἢ νὰ προκαλῇ τὸν ἄκαιρον καὶ προπετῆ τῶν μαθητῶν του γέλωτα, θὰ διαφυλάξῃ πάντοτε τὴν θέσιν του σοβαράν, ἀξιοπρεπῆ καὶ σεβαστήν. Ὀλίγη αὐστηρότης δὲν θὰ βλάψῃ οὔτε αὐτὸν οὔτε τοὺς μαθητάς του. Ἐὰν ὅμως παιδικόν τι εὐφυολόγημα τοῦ παρέχῃ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ γελάσῃ, ἂς μὴ φανῇ λεπτολόγος εἰς τὸ ζήτημα τῆς φαιδρότητος, φθάνει μόνον νὰ ἔχῃ ἀρκετὸν κῦρος, ὅπως διακόψῃ τὴν διασκεδαστικὴν παρέκβασιν, ὅταν εἶναι πρέπον. Ἐπίσης ἂν κατὰ τὴν διάρκειαν μαθήματός τινος, χαρίεσσά τις ἀνάμνησις, ἢ εὐφυὲς ἀνέκδοτον τοῦ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν, ἂς μὴ φοβηθῇ νὰ τὸ διηγηθῇ εἰς τοὺς μαθητάς, διότι τοιαύτη ἀκτίς, τοιαύτη ἀστραπὴ θὰ συντελέσῃ νὰ ἐντυπωθῇ μετ' αὐτῆς ἐν τῷ πνεύματι τῶν μαθητῶν καὶ ἡ διδασκαλία, ἥτις τὸ προεκάλεσεν· ὅταν δὲ ἐπανέλθῃ ἡ σοβαρότης, τότε ἡ διαταραχθεῖσα ἐπὶ στιγμὴν ἀλληλουχία θὰ ἐπαναλάβῃ ὅλην αὐτῆς τὴν προτέραν ζωηρότητα. Ἔπειτα φαντασθῆτε ὁπόσον εὐφρόσυνον εἶναι καὶ θεσπέσιον διὰ τὸν διδάσκαλον θέαμα τὰ ἀκτινοβολοῦντα ἐκεῖνα πρόσωπα, οἱ σπινθηροβολοῦντες ἐκεῖνοι ὀφθαλμοὶ καὶ τὰ ἡμιάνοικτα ἐξ εὐφροσύνης χείλη! Διὰ τοιούτων εὐτυχῶν στιγμῶν μετ' εὐστοχίας ἐγκατεσπαρμένων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ μειοῦται κατὰ πολὺ τὸ ἐπίπονον καὶ σκληρὸν τοῦ ἡμετέρου ἔργου.

Αἱ χαραχθεῖσαι αὗται εἰκόνες τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀθύμου καὶ φαιδροῦ ἤθους, γνωρίζω, ὅτι εἶναι ὑπερβολικαὶ ἐν συνόλῳ, ἀληθεῖς ὅμως ἐν ταῖς λεπτομερείαις. Ἕκαστος διδάσκαλος θὰ ἀνεύρῃ πάντως σχετικὴν ἀναλογίαν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ἔργῳ. Ἐὰν εἶναι εἰλικρινὴς πρὸς ἑαυτόν, θὰ ἀναγνωρίσῃ ἐν αὐ-

τοῖς τινὰ τῶν προτερημάτων του καὶ πλεῖστα τῶν ἐλαττωμάτων του.

Εἰς ὑμᾶς ἔγκειται, φίλοι διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι, νὰ βελτιώσητε τὸ ὑμέτερον ἔργον βελτιοῦντες ὑμᾶς αὐτοὺς καὶ καθιστῶντες τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἀρκετὰ εὐδιάθετον, ὅπως διαχυθῇ ἐν γλυκείᾳ φαιδρότητι ἐφ' ὅλου ὑμῶν τοῦ προσώπου.

(Ἐκ τοῦ γάλλικοῦ) **Ν. Κ.**

ΠΛΡΕΚΤΡΟΠΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΕΙ ΤΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Πολλάκις ἐσκέφθην νὰ εὕρω πρὸς τίνα τάξιν ἠδυνάμην νὰ παραβάλω τὴν τάξιν τῶν δημοδιδασκάλων κατὰ τὴν ἐκτίμησιν, ἣς ἀπολαύει παρὰ τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας, καὶ παρὰ τῶν πολιτευομένων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων δοξοσόφων ἀνθρώπων, διότι ὁ νοήμων Ἑλληνικὸς λαὸς ὁ πεπροικισμένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μὲ φυσικὴν εὐγένειαν ἐξακολουθεῖ νὰ τιμᾷ τοὺς διδασκάλους του ἀκόμη δὲ καὶ ἐκείνους, οἵτινες δὲν εἶναι ἄξιοι καὶ πολλῆς ἐκτιμήσεως ὡς ἄνθρωποι ἐστερημένοι τῶν προσόντων καλοῦ διδασκάλου. Πρὸς μίαν μόνην τάξιν κατὰ τὴν διοίκησιν δύναταί τις νὰ παραβάλῃ αὐτοὺς πρὸς τὴν τάξιν τῶν ὑπηρετριῶν, οἷα ἔχει δημιουργηθῇ ἐν Ἀθήναις μάλιστα. Καθὼς τις δύναται ἄνευ κόπου τινὸς νὰ ἀποδιώξῃ τὴν ὑπηρέτριάν του, νὰ ἀρνηθῇ αὐτῆς ἀκεραίαν τὴν πληρωμὴν τοῦ μισθοῦ της, νὰ προφασισθῇ διαφόρους ζημίας συμβάσας εἰς τὴν πιατοθήκην, νὰ προσάψῃ αὐτῇ ἐλαττώματα καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἃ ἔκαμαν τὰς ὑπηρετρίας τῶν Ἀθηνῶν τὴν εὐτελεστάτην καὶ ἐπίφοβον τάξιν τῆς κοινωνίας, οὕτω φέρονται καὶ πρὸς τοὺς δημοδιδασκάλους. Ὁ πολιτευόμενος κ. Μακρυτάνταλος π. χ. ἐπιθυμεῖ νὰ φέρῃ ἕνα φίλον διδάσκαλον εἰς τὸ χωρίον τῆς ἐπαρχίας του· οὐδὲν τούτου εὐκολώτερον. Ὁ ἁρμόδιος ὑπάλληλος σημειώνει τοῦτο εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀπαιτήσεων, ὅπερ εἶναι διερρυθμισμένον ὡς τὰ βιβλία τῶν παντοπωλῶν εἰς μερίδας χρεώσεως καὶ πληρωμῆς, τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν, καὶ εὐθὺς δίδεται διαταγὴ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ πρᾶξις. Ἀλλὰ συμβαίνει ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ νὰ εἶναι διδάσκαλος ἄλλος, ὅστις κατὰ τὸν νόμον πρέπει νὰ φύγῃ. Ἀμέσως γράφουν πρὸς αὐτὸν ἀνεπισήμως νὰ ὑποβάλῃ αἴτησιν μεταθέσεως εἰς ἄλλο μέρος, καὶ ὁ δυστυχὴς διδάσκαλος φοβούμενος μὴ παυθῇ, διότι εἶναι καὶ ἄλλο χειρότερον τῆς μεταθέσεως ἀποστέλλει αἴτησιν μεταθέσεως ἐκὼν ἄκων, ἀφίνει δὲ ἀνοικτὸν ἐν τῇ αἰτήσει του τὸ μέρος, ἵνα προστεθῇ ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς ἐκπαιδεύσεως, διότι αὐτὸς δὲν ἠξεύρει ποῦ νὰ τραπῇ. Δύνανται ὅμως καὶ συντομωτέραν ὁδὸν οἱ ἐν τῷ ὑπουργείῳ νὰ ἀκολουθήσωσι. Μεταθέτουσιν αὐτὸν ὅπου θέλουσι καὶ προσθέτουσι ἐν τῇ δημοσιεύσει τῇ *αἰτήσει του*, ἵνα δείξωσι τὴν πρὸς τοὺς νόμους εὐλάβειάν των. Συνήθως οἱ διδάσκαλοι σιγῶσι πρὸ τῆς αὐθαδείας τῶν προϊσταμένων, καὶ προσέχουσι καλῶς μὴ ἐξοργίσωσι αὐτούς. Εὑρίσκονται ὅμως καὶ εὐθαρσεῖς διδάσκαλοι, οἵτινες διαμαρτύρονται διὰ τὴν αὐθαιρεσίαν τῶν προϊσταμένων, ὡς ἔπραξε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ ἐν Πύργῳ διδάσκαλος κ. Μπακόπουλος διαμαρτυρηθεὶς διὰ τηλεγραφήματος πρὸς τὸ ὑπουργεῖον καὶ πρὸς τὰς ἐφημερίδας ὅτι δὲν ἐζήτησε τοιαύτην μετάθεσιν καὶ παρακαλέσας τὸ ὑπουργεῖον νὰ τιμωρήσῃ αὐστηρῶς τὸν πλαστογραφήσαντα τυχὸν τοιαύτην αἴτησιν μεταθέσεως.

Θέλει ὁ τμηματάρχης νὰ παύσῃ ἕνα διδάσκαλον, διότι εἶναι μαθητὴς τοῦ κ. Γ. Παπασωτηρίου ἢ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ κ. Οἰκονόμου, ὅπερ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούῃ ὁ κύριος οὗτος, εὐθὺς διατάσσει νὰ γίνῃ καὶ ἡ ἐκτέλεσις καὶ ὡς λόγος τῆς ἀπολύσεως προστίθεται ὅτι ἦτο ὑπεράριθμος. Τὸ ὑπεράριθμον τοῦτο πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου τοῦ καθορίζοντος τοὺς διδασκάλους κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν ὑπέκειτο εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τοῦ κ. τμηματάρχου καὶ ἡ ἑρμηνεία αὐτοῦ ἀποτελεῖ αἴνιγμα εἰς τοὺς συνήθεις βροτοὺς τοὺς σεβομένους τὰ ἀξιώματα τῆς λογικῆς. Ὑπεράριθμοι βεβαίως ἠμποροῦν νὰ ὦσι διδάσκαλοι, ὅταν εἶνε δύο, ἢ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἢ καὶ περισσότεροι. Ἀλλ' ὅταν εἶναι εἷς καὶ μόνος ἐν ἑνὶ σχολείῳ, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ εἶνε ὑπεράριθμος; Καὶ ὅμως ὁ δημοδιδάσκαλος Χρυσοβιτσίου ἀπελύθη ὡς ὑπεράριθμος καὶ ἑκατοντάδες ἄλλοι. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ νόμου τί πράττει; Ἔκλεισε καὶ κλείει καθ' ἡμέραν τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ τὰ μὴ ἔχοντα ὑπουργικοὺς βουλευτὰς καὶ συσσωρεύει τοὺς διδασκάλους εἰς τὰ μέρη τῶν εὐνοουμένων βουλευτῶν. Δυνάμει τίνος νόμου διατηρεῖται τὸ σχολεῖον Ζυγοβιστίου ἐν Γορτυνίᾳ κλειστὸν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου, ὅπερ περὶ τὰ 300 ἔτη λειτουργεῖ, καὶ ὅπερ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Καποδιστρίου εὐνοήθη καὶ ἐπροικίσθη διὰ ὡραίου σχολικοῦ κτιρίου, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι δημοδιδάσκαλοι πλεῖστοι ἀργοὶ ἐκ τῶν Διδασκαλείων ζητοῦντες θέσιν καὶ ὡρισμένως τὴν θέ-

σιν αὐτήν; Δυνάμει τίνος νόμου ἐπεσωρεύθησαν τέσσαρες πρωταβάθμιοι δημοδιδάσκαλοι ἐν Μεσολογγίῳ, καὶ δύο δευτεροβάθμιοι, ἐν ᾧ ὁ Νόμος, ὃν χθὲς καὶ πρώην ἐπιδεικτικῶς ἐψηφίσατε πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ τῆς συσσωρεύσεως δημοδιδασκάλων σᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἔχητε μόνον δύο πρωτοβαθμίους καὶ δύο δευτεροβαθμίους ; Ἀλλὰ καὶ εἰς ποῖον σχολεῖον ἐφηρμόσθη ὁ νόμος ; Ἴδετε τὰ πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν σχολεῖα τῆς πρωτευούσης, διὰ νὰ θαυμάσητε τὴν ἀναισχυντίαν τῶν ἀθετούντων ἀτιμωρητὶ τοὺς νόμους !

Καὶ ὅμως ὅλη αὐτὴ ἡ κακοδιοίκησις καὶ ἡ ἐκλυσις φέρει τὸ ἐπαγωγὸν ὄνομα τῆς μεταρρυθμίσεως, καὶ καλεῖται πᾶς δῆμος νὰ προσφέρῃ τὰ χρήματά του εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ὑπουργείου τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ ἐννοεῖ παντὸς ἄλλου καλλίτερον νὰ ἐξοδεύῃ χρήματα καὶ νὰ ἐνισχύῃ τὸ κόμμα. Κύριοι βουλευταί, οἱ ψηφίζοντες νόμους δημευτικοὺς τῆς περιουσίας τῶν δήμων, τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν, διατί δὲν συνέρχεσθε εἰς ἑαυτοὺς διὰ νὰ πεισθῆτε εἰς ποίαν κατάστασιν φέρετε τὸν τόπον ; Τοιαῦτα ἦσαν τὰ σχολεῖα τὰ δημοτικὰ πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ ταμείου τῆς δημοτ. ἐκπαιδεύσεως ; Κύριε Ζυγομαλᾶ, πήγαινε εἰς τὸ σχολεῖον Μαρκοπούλου νὰ ἴδῃς ὅτι οὔτε θύρα ὑπάρχει οὔτε παράθυρον, οὔτε πάτωμα, καὶ κατήντησεν τὸ σχολεῖον νὰ εἶναι τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων ἀφοδευτήριον ! ! ! Καὶ ὅμως ὁ δῆμος προσφέρει κατ' ἔτος 18 χιλιάδας δραχμῶν, μὲ τὰς ὁποίας ἠδύνατό τις νὰ κάμῃ σχολεῖα Ἑλβετικά.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι πολλοὶ βουλευταὶ ἐντρέπονται νὰ κάμουν λόγον ἐν τῇ βουλῇ περὶ διδασκαλικῶν πραγμάτων, διότι νομίζουσι ὅτι οὕτως ἐξευτελίζονται ἀσχολούμενοι μὲ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα. Ἀλλ' ἐν τῇ Γαλλίᾳ, ἐν τῇ Γερμανίᾳ δὲν σκέπτονοὕτω οἱ ἀληθεῖς βουλευταί. Τὸν κλάδον τοῦτον προστατεύουσιν πάντες, διότι θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς σπουδαῖον παράγοντα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ἡμεῖς, ὁ περιούσιος οὗτος λαὸς τῆς Ἀνατολῆς, ζῶμεν ἀκόμη καὶ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν τῷ μεσαιῶνι καὶ δὲν ἠξεύρομεν ὅτι ἡ κακὴ κατάστασις τοῦ διδασκαλικοῦ κλάδου εἶναι ἀσφαλέστατον τεκμήριον τῆς ἀπαιδευσίας τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἥττης τῆς βεβαίας αὐτοῦ ἐν τῷ ἀγῶνι περὶ ὑπάρξεως. Ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς ζητήμασι δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ βουλῇ φατριασμός. Ἀλλὰ πρὸς τῷ ἀρνητικῷ τούτῳ γνωρίσματι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καὶ θετικόν τι ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ πράγματος καὶ γνῶσις αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ ἀποκτᾶται δι' εἰδικῆς περὶ τοιαῦτα πράγματα ἐνασχολήσεως. Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἐν τῇ βουλῇ βουλευτής, ὅστις νὰ κάμῃ εἰδικὸν ἔργον τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διόρθωσιν τοῦ κλάδου αὐτοῦ, ὅστις ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος γίνεται χειρότερος πρὸς βλάβην μεγάλην τοῦ ἔθνους ;

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Τὰ παθήματα τῶν διδασκάλων καὶ ἡ παρατηρουμένη ἔκλυσις ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει καθόλου δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ προσελκύσωσι τὴν προσοχὴν τῆς βουλῆς. Ὁ κ. Ἀθαν. Εὐταξίας, ἐκ τῶν ἐπιφανῶν βουλευτῶν, ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἀνέπτυξε ὅτι ἡ παραλυσία αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῆς ἐξουσίας καὶ εἰς τὴν γραφειοκρατείαν τὴν ἀσκουμένην αὐθαιρέτως πρὸς ἐξυπηρέτησιν πολιτικῶν συμφερόντων, καὶ δι' ἧς θυσιάζεται τὸ συμφέρον τῆς παιδείας εἰς τὸ συμφέρον τοῦ κόμματος. Ὡς μέσον διορθώσεως προέτεινε τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τῆς Κυβερνήσεως ἐκ τῆς διοικήσεως τῶν σχολείων, ἧς τὸ ἔργον εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν καλὴν μόρφωσιν τῶν διδασκάλων. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν ὁ κ. Εὐταξίας περιορίζει τὴν ἐνέργειαν τῆς Κυβερνήσεως εἰς τοῦτο ὡς καὶ εἰς τὴν ἐποπτείαν τὴν ἐξασκουμένην δι' εἰδικῶν προσώπων, εἴμεθα συμφωνότατοι Ἀλλ' ὅταν ὅμως ἀναθέτῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ προδιαγράφῃ τί πρέπει νὰ διδάσκηται ἐν τοῖς σχολείοις, ὅπερ ὡς καθαρῶς ἐπιστημονικὸν ἔργον ἀνήκει εἰς τὰ Διδασκαλεῖα καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, νομίζομεν ὅτι τοῦτο προσκρούει εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἀποκεντρώσεως, ἣν πάνυ ἀξιεπαίνως ὑποστηρίζει. Νομίζομεν ὅτι οὐδεμία χειροτέρα διοίκησις τῶν σχολείων ὑπὸ ὅλας τὰς ἐπόψεις δύναται νὰ νοηθῇ ἐκείνης, ἣν ἀπὸ τοσούτου χρόνου ἀσκεῖ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας. Καὶ διὰ τοῦτο ὅσῳ ὀλιγωτέρα εἰς αὐτὸ μένῃ διοίκησις, τόσῳ περισσοτέρα ὑπάρχει ἐγγύησις ὅτι τὰ πράγματα θὰ βαίνωσι καλλίτερα. Οὐδαμοῦ ἐν αὐτοδιοικουμέναις κοινότησι εὑρίσκει τις τοσοῦτον ἄθλια ὑπὸ ὅλας τὰς ἐπόψεις σχολεῖα, ὅσον εἰς τὰς κοινότητας τῆς Ἑλλάδος, ἃς δίκην μητρυιᾶς κηδεμονεύει δῆθεν ἡ Κυβέρνησις. Ὅπου ἔθεσε τὴν χεῖρά της ἡ Κυβέρνησις, ἐκεῖ ἐγεννήθη γάγγραινα καὶ μαρασμός. Τὸ συμφέρον τῶν σχολείων ἀπαιτεῖ νὰ μᾶς ἀφήσουν μόνους τοὺς γονεῖς νὰ φροντίσωμεν περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων μας. Ἂς μὴ φοβῶνται ! Χειρότερα ἀπ' αὐτοὺς θὲν θὰ διοικήσωμεν. Ἔπειτα ἡμεῖς ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα μας καὶ δὲν θὰ ἀφήσωμεν αὐτὰ οὐδέποτε νὰ μαραίνωνται καὶ ἀποθνήσκωσι καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἐν τοῖς λεγομένοις σήμερον σχολείοις, ἃ εἶναι ἡ μεγαλειτέρα πρὸς τὴν ἰδέαν τῶν σχολείων εἰρωνεία.

Ἐν Ἀθήναις κ. τοῦ Τυπογραφείου ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1892—3039.